

TEM; ASIAANTUNTIJALOUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI KANSALAIUUUSLAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 54/2026 VP)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 54/2026 vp).

Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi hallituksen esityksen mukaisten muutosten vaikutuksia erityisesti kotoutumisen edistämisen sekä koejärjestelmän toteutuksen näkökulmasta. Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut sisäministeriön johdolla toimineeseen kansalaisuuskokeen käyttöönottoa selvittäneeseen työryhmään ja tehnyt yhteistyötä sisäministeriön kanssa hallituksen esityksen valmistelun aikana.

Ehdotettujen muutosten vaikutus kotoutumiseen

Hallituksen esityksessä kansalaisuuslakia ehdotetaan muutettavaksi kansalaistamisen edellytysten osalta siten, että kansalaistamisen uudeksi edellytykseksi asetettaisiin yhteiskuntatietoedellytys eli lähtökohdaisesti kansalaisuuskokeen hyväksytty suorittaminen. Muutoksen tarkoituksena on vahvistaa onnistuneen kotoutumisen osoittamista kansalaisuuden saamisen lähtökohtana. Hallituksen esityksen ehdotuksilla pyritään edistämään Suomen kansalaisuudesta kiinnostuneiden ulkomaa-laisten perehtymistä keskeisiin yhteiskunnan toimintatapoihin ja perusperiaatteisiin, jotka tukevat aktiivista yhteiskuntaan osallistumista ja ovat tarpeen yhteiskunnassa toimimista varten. Esitetyt muutokset toteuttavat pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan kansalaisuuslaki uudistetaan tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä sekä vahvistavat osoitusta onnistuneesta kotoutumisesta kansalaisuuden saamisen lähtökohtana.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin (681/2023, jäljempänä *kotoutumislaki*) hallitusohjelman perustuvia muutoksia osana hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 74/2026 vp). Tarkoituksena on selkiyttää kotoutumisen tavoitteita siten, että muun muassa suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymistä ja sen sääntöjen noudattamista vahvistetaan yhtenä kotoutumisen edistämisen keskeisistä painopisteistä. Myös maahanmuuttajan omaa vastuuta kotoutumisestaan ja kotoutumisen velvoittavuutta vahvistettaisiin läpileikkaavasti kotoutumislaisissa. Tältä osin työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että yhteiskuntatietouden asettaminen kansalaistamisen edellytykseksi olisi yhdenmukainen jatkumo kotoutumisen edistämisen

painopisteiden ja kotoutumisen alkuvaiheessa asetettavien kotoutumisen tavoitteiden kehittämiseksi.

Esityksessä on arvioitu, että esitetyllä yhteiskuntatietoedellytyksellä olisi joiltakin osin samankaltaisia myönteisiä kannustinvaiikutuksia kotoutumiseen kuin jo käytössä olevalla kansalaisuuden saamisen kielitaitoedellytyksellä. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että uusi yhteiskuntatietoedellytys voi lisätä suomalaisen yhteiskunnan toiminnan ja keskeisten periaatteiden tuntemusta henkilön valmistautuessa kokeeseen ja perehtyessä tarvittaviin tietoihin. Kokeen aiheisiin kuuluisi mm. yksilön oikeudet ja velvollisuudet sekä sukupuolten tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriö yhtyy esityksessä esitettyyn arvioon, jonka mukaan kansalaisuuskokeeseen valmistautumisella ja aiheisiin perehtymisellä voi olla tiedon lisäämisen kautta välillistä myönteistä vaikutusta sukupuolten tasa-arvoon.

Kansalaisuuteen vaadittavan kielitaidon voi osoittaa yleisten kielitutkintojen lisäksi tiettyjen koulutusten suorittamisella, mikä käytännössä johtaa siihen, että henkilöiden tosiasiallinen kielitaito kansalaisuutta haettaessa vaihtelee. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää myönteisenä, että kansalaisuuskoe voi välillisesti vaikuttaa myös kansalaisuuden hakijoilta vaadittavan kielitaidon yhdenmukaistumiseen, kun kansalaisuuskoe tulisi suorittaa kansalaisuuden saamiseen edellytetyllä suomen tai ruotsin kielitaidon tasolla (B1).

Kansalaisuuskokeen toteuttaminen ja toimivuuden seuranta

Kotoutumislain mukaan kunnan on järjestettävä monikielinen yhteiskuntaorientaatio kotoutuja-asiakkaille osana kotoutumisen alkuvaiheeseen tarkoitettua kunnan kotoutumishjelmaa. Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus vastaa yhteiskuntaorientaation kouluttajien tueksi tarkoitettua laajan valtakunnallisen oppimateriaalin ylläpidosta ja kehittämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää kannatettavana, että kansalaisuuskokeen oppimateriaali ja koe perustuisivat olemassa olevaan yhteiskuntaorientaation oppimateriaaliin, mutta muodostaisivat kuitenkin rajatun, esityksen mukaisesti keskeisiin suomalaisen yhteiskunnan toimintaa koskeviin perustietoihin ja yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin keskittyvän kokonaisuuden. Kansalaisuuskokeeseen valmistautumista tukevan oppimateriaalin kehittämisessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota oppimateriaalin saavutettavuuteen sekä kokeen suorittamisessa edellytettävään kielelliseen taitotasoon. Keskeistä uuden kansalaistamisen edellytyksen toteuttamisessa on, että edellytyksen täyttäminen olisi yhdenvertaisesti mahdollista eri kohderyhmille saavutettavan ja laadukkaan kansalaisuuskoejärjestelmän ja oppimateriaalin kautta.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että kansalaisuuskokeen toimivuutta, kokeen sisällöllistä osuvuutta ja koetehtävien edellyttämää suomen tai ruotsin kielitaidon tasoa seurattaisiin ja kehitettäisiin säännöllisesti. Myös kokeen vaikutuksia sukupuolten sekä eri osallistujaryhmien, erityisesti haavoittuvammassa asemassa olevien henkilöiden (esimerkiksi heikosti lukevat ja kirjoittavat, vammaiset, ikääntyneet, kansainvälistä suojelua saavat) yhdenvertaisuuteen tulisi seurata ja arvioida.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että esityksessä on taustoitettu ja huomioitu kattavasti esimerkkijärjestelmien kokemusten kautta koejärjestelmään ja sen hallinnoimiseen liittyvät säädös- ja kehittämistarpeet.

Hanna-Maria Hyttinen
Johtava asiantuntija

JAKELU

Eduskunta, hallintovaliokunta

TIEDOKSI

TEM MAKO Työvoiman maahanmuutto- ja kotoutumisyksikkö

VN/12/2026-TEM-57

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Hyttinen Hanna-Maria 911895789

2026-05-08